

کوائف نامہ

نام	:	ڈاکٹر ضیا الحسن
والد کا نام	:	محمود الحسن
تعلیم	:	ایم۔ اے اردو [درجہ اول (پنجاب)] پی ایچ ڈی (پنجاب)
شناختی کارڈ نمبر	:	۳۵۲۰۲-۲۷۹۰۵۴۷-۹
موجودہ ملازمت	:	ایسوسی ایٹ پروفیسر، شعبہ اردو، پنجاب یونیورسٹی، لاہور

تصنیفات

- ۱- بار مسلسل شاعری کتاب نما، لاہور ۱۹۹۶ء
- ۲- نئے آدمی کا خواب تنقید و تحقیق اظہار سنز، لاہور، فروری ۲۰۰۲ء
- ۳- گمشدہ ستارہ تدوین متن اظہار سنز، لاہور نومبر ۲۰۰۲ء
- ۴- نیمہ محبت زلزلہ زدگان کے لیے شاعری کا انتخاب روش، لاہور ۲۰۰۵ء
- ۵- ارمغان سید عبداللہ شریک مرتب پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۲۰۰۵ء
- ۶- آدھی بھوک اور پوری گالیاں شاعری ملٹی میڈیا ایفیرز، لاہور ۲۰۰۷ء
- ۷- اردو تنقید کا عمرانی دبستان تنقید و تحقیق مغربی پاکستان اردو اکیڈمی، لاہور ۲۰۰۷ء
- ۸- ۱۸۵۷ء کی جنگ آزادی اور زبان و ادب شریک مرتب کلیہ علوم شرقیہ، پنجاب یونیورسٹی، لاہور، ۲۰۰۸ء
- ۹- ن-م-راشد شخصیت اور فن تنقید و تحقیق اکادمی ادبیات پاکستان اسلام آباد، ۲۰۰۸ء
- ۱۰- کس دھنک سے مرے رنگ آئے شریک مرتب پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۲۰۱۰ء

مقالات

ایچ ای سی سے منظور شدہ رسائل و جرائد میں شائع شدہ مضامین کی فہرست

بازیافت:

- ۱۔ غزل اور غزل کی تنقید شماره نمبر ۲، جنوری تا جون ۲۰۰۳ء، شعبہ اردو پنجاب یونیورسٹی، لاہور ص ۲۰۳ تا ۲۱۶
- ۲۔ یگانہ کی غزل گوئی شماره نمبر ۳، جولائی تا دسمبر ۲۰۰۳ء ایضاً ص ۲۱۵ تا ۲۳۲
- ۳۔ سرسید اور حالی کا نظریہ فطرت (ریویو آرٹیکل) ایضاً ص ۳۱۳ تا ۳۱۷
- ۴۔ استعارہ (ریویو آرٹیکل) ایضاً ص ۳۱۹ تا ۳۲۲
- ۵۔ مثنوی تائید الاسلام از محمد علی محمد شماره نمبر ۴، جنوری تا جون ۲۰۰۴ء، ایضاً ص ۲۵۱ تا ۲۷۰
- ۶۔ اردو نثر میں طنز و مزاح (ریویو آرٹیکل) ایضاً ص ۲۹۹ تا ۳۰۲
- ۷۔ اردو میں عمرانی تنقید کا نقش اول شماره نمبر ۶-۵، جولائی ۲۰۰۴ء تا جون ۲۰۰۵ء ایضاً ص ۱۶۳ تا ۱۹۶
- ۸۔ عمرانیات، ادب اور ادبی تنقید شماره نمبر ۸-۷، جولائی ۲۰۰۵ء تا جون ۲۰۰۶ء ایضاً ص ۱۴۳ تا ۱۶۶
- ۹۔ ڈاکٹر جمیل جالبی کی تنقید کی تہذیبی بنیادیں شماره نمبر ۹، جولائی ۲۰۰۶ء تا دسمبر ۲۰۰۶ء ایضاً ص ۱۲۵ تا ۱۳۶
- ۱۰۔ اردو تنقید کا دور اول شماره نمبر ۱۰، جنوری ۲۰۰۷ء تا جون ۲۰۰۷ء ایضاً ص ۱۶۹ تا ۱۸۶
- ۱۱۔ ادبی تاریخ نویسی میں تاریخی شعور کی اہمیت شماره نمبر ۱۱، جولائی ۲۰۰۷ء تا دسمبر ۲۰۰۷ء ایضاً ص ۲۳۵ تا ۲۴۵
- ۱۲۔ The Tradition of Oral Criticism in Urdu شماره نمبر ۱۲، جنوری ۲۰۰۸ء تا جون ۲۰۰۸ء ایضاً ص ۱۰ تا ۱۰
- ۱۳۔ جوش ملیح آبادی کے اسلوب شعر کے بنیادی عناصر شماره نمبر ۱۳، جولائی ۲۰۰۸ء تا دسمبر ۲۰۰۸ء ایضاً ص ۲۲۷ تا ۲۳۳
- ۱۴۔ اقبال کے اسلوب شعر کا ارتقا شماره نمبر ۱۴، جنوری ۲۰۰۹ء تا جون ۲۰۰۹ء ایضاً ص ۲۹۹ تا ۳۱۴
- ۱۵۔ حلقہ ارباب ذوق کی تنقیدی خدمات شماره نمبر ۱۵، جولائی ۲۰۰۹ء تا دسمبر ۲۰۰۹ء ایضاً ص ۲۲۳ تا ۲۳۵
- ۱۶۔ حسن کوزہ گر ایک جائزہ شماره نمبر ۱۶، جنوری ۲۰۱۰ء تا جون ۲۰۱۰ء ایضاً ص ۱۸۵ تا ۲۰۰
- ۱۷۔ حلقہ ارباب ذوق اور جدید اردو نظم شماره نمبر ۱۷، جولائی ۲۰۱۰ء تا دسمبر ۲۰۱۰ء ایضاً

- ۱۸- ن-م- راشد اور نئی ہیئت
۱۹- حلقہ ارباب ذوق اور افسانہ نگاری
اور نیشنل کالج میگزین، لاہور:
- ۲۰- عزیز احمد کی تنقید نگاری
۲۱- محمد حسین آزاد کی تنقید کی عمرانی جہت
۲۲- شبلی نعمانی کی تنقید کی عمرانی جہت
۲۳- جدید اردو نظم میں ہیئت کے تنوعات
۲۴- علی گڑھ تحریک اور اردو تنقید
دریافت، اسلام آباد:
- ۲۳- فتح محمد ملک اور پاکستانی تہذیب
جامعہ دہلی (انڈیا):
- ۲۴- ادبی تاریخ نویسی اور تاریخی شعور
تخلیقی ادب، اسلام آباد:
- ۲۵- رحمان مذنب کا اسلوب
ارتقا، کراچی:
- ۲۶- ظہیر کا شمیری کا ترقی پسند اسلوب
ظہیر کا شمیری کا ترقی پسند اسلوب
- شمارہ نمبر ۱۸، جنوری ۲۰۱۱ء تا جون ۲۰۱۱ء ایضاً
شمارہ نمبر ۱۹، جولائی ۲۰۱۱ء تا دسمبر ۲۰۱۱ء ایضاً
- جلد نمبر ۸۱، شمارہ نمبر ۴-۳، ۲۰۰۶ء
شمارہ مسلسل ۳۰۳-۳۰۴، ۲۰۰۷ء
شمارہ مسلسل ۳۰۵-۳۰۶، ۲۰۰۷ء
شمارہ مسلسل ۳۱۱-۳۱۲، ۲۰۰۹ء
شمارہ مسلسل ۳۱۸، ۲۰۱۰ء
- ص ۱۹۷ تا ۲۱۱
ص ۱۹۹ تا ۲۱۲
ص ۱۳۹ تا ۱۵۴
ص ۱۲۵ تا ۱۶۴
ص ۱۲۵-۱۷۴
- شمارہ نمبر ۴، ستمبر ۲۰۰۵
جلد نمبر ۱۰۵، شمارہ نمبر ۴، ۵، ۶ اپریل تا جون
شمارہ نمبر ۴، جنوری ۲۰۰۷ء
شمارہ نمبر ۳۹، ستمبر ۲۰۰۵ء
- ص ۱۵۷ تا ۱۶۹
ص ۳۶۰ تا ۳۶۶
ص ۱۶۱ تا ۱۷۴

بین الاقوامی رسائل و جرائد میں شایع شدہ مضامین

- ذہن جدید، دہلی (انڈیا):
- ۱- راشد اور نئے آدمی کی تلاش
۲- عزیز احمد اور ترقی پسند تحریک
۳- وارث علوی کا تنقیدی اسلوب
- شمارہ نمبر ۸، جون تا اگست ۱۹۹۲ء
شمارہ نمبر ۴۲، ستمبر ۲۰۰۵ء تا فروری ۲۰۰۶ء
شمارہ نمبر ۴۵، دسمبر ۲۰۰۶ء تا فروری ۲۰۰۷ء
- ص ۳۵ تا ۴۷
ص ۹۷ تا ۱۰۷
ص ۷۵ تا ۸۳

- ۴- خلیل الرحمن اعظمی کی نظریاتی آزادہ روی
شمارہ نمبر ۵۰، دسمبر تا فروری ۲۰۰۸ء
ص ۹۳ تا ۱۰۰
- ۵- جیلانی کامران کی شاعری
جلد نمبر ۳۹، شمارہ نمبر ۲۹۱، اپریل ۲۰۰۵ء
ص ۶۳ تا ۶۶
- کتاب نما، دہلی (انڈیا):
- ۶- مجنوں گورکھپوری کی تنقید نگاری
شمارہ نمبر ۱۲، دسمبر ۲۰۰۳ء،
ص ۴۹ تا ۵۹
- ۷- غزل اور غزل کی تنقید
شمارہ نمبر ۴، اپریل ۲۰۰۷ء،
ص ۳۵ تا ۴۳
- ۸- غزل اور غزل کی تنقید (۲)
شمارہ نمبر ۵، مئی ۲۰۰۷ء،
ص ۴۷ تا ۵۸
- ہماری زبان، دہلی (انڈیا):
- ۹- احتشام حسین اور ترقی پسند نقطہ نظر
جلد نمبر ۶۳، شمارہ نمبر ۴۴-۴۵، ۲۲ نومبر تا ۷ دسمبر
شعر و حکمت، حیدرآباد (انڈیا):
- ۱۰- وجود کی بے پناہ لطافت
کتاب آٹھ، دوسرے، دسمبر ۲۰۰۶ء
ص ۲۸۰ تا ۲۹۱
- ۱۱- پاکستانی اردو نظم
فکر و تحقیق، دہلی (انڈیا):
- ۱۲- اردو میں مجلسی تنقید کی روایت
جلد ۱۰، شمارہ نمبر ۳، جولائی تا ستمبر ۲۰۰۷ء
ص ۱۲۵ تا ۱۳۶
- خدا بخش لائبریری جرنل، پٹنہ (انڈیا):
- ۱۳- اردو کی ادبی تاریخ نویسی
شمارہ نمبر ۱۵۳، جولائی تا دسمبر ۲۰۰۸ء
ص ۲۵ تا ۳۴
- استعارہ، دہلی (انڈیا)
- ۱۴-
- انتخاب، گیاہ (انڈیا):
- ۱۵- ادب کا معاشرتی کردار
شمارہ نمبر ۱۷، ۲۰۰۹ء
ص ۶ تا ۱۲
- ارتباط، استنبول (ترکی):

- ۱۶- ابا کا سوٹ کیس اور اورخان پاک
شمارہ نمبر ۱، اپریل تا جون ۲۰۰۹ء
ص ۲۶ تا ۲۹
- ۱۷- اقبال ترکوں کی نظر میں
شمارہ نمبر ۳، اکتوبر تا دسمبر ۲۰۰۹ء
ص ۳ تا ۵
- جوش بانی، الہ آباد (انڈیا):
- ۱۸- رباعیاتِ جوش کا اسلوب و آہنگ
شمارہ نمبر ۳، جنوری تا جون ۲۰۰۹ء
ص ۱۱۷ تا ۱۲۲

اہم پاکستانی رسائل و جرائد میں شایع شدہ مضامین

دنیا زار، کراچی:

- ۱- کیا ہم کچھ کر سکیں گے
شمارہ نمبر ۲۶، مارچ ۲۰۱۰ء
ص ۶۸ تا ۷۳
- آئندہ، کراچی:

- ۲- جامعات میں تحقیق و تنقید کی اصلی صورتِ حال
شمارہ نمبر ۵۶/۵۷، نومبر ۲۰۰۹ء تا مارچ ۲۰۱۰ء
ص ۲۰ تا ۲۴
- ادبیات، اسلام آباد:

- ۳- اردو میں نثری نظم کے مسائل
جوش کے شعری اسلوب کا پس منظر
شمارہ نمبر ۸۷ (جوش نمبر) اپریل تا جون ۲۰۱۰ء
ص ۱۶۶ تا ۱۷۰
- اسالیب، کراچی:

- ۵- جوش کے مذہبی تصورات
شمارہ نمبر ۲، جنوری تا مارچ ۲۰۱۱ء
ص ۴۰۱ تا ۴۱۱
- بنیاد، لاہور:

- ۶- راشد کا مذہبی شعور
شمارہ نمبر ۱-۲۰۱۰ء
ص ۲۱۵ تا ۲۳۶
- مخزن، لاہور:

- ۷- جدید اردو شاعری پر پنجابی زبان کے اثرات
شمارہ نمبر ۱۲، نومبر تا دسمبر ۲۰۰۶ء
ص ۳۲ تا ۴۲
- ۸- غزل اور غزل کی تنقید- ۳
شمارہ نمبر ۱۳، ۲۰۰۷ء
ص ۳۲ تا ۴۳

سیپ، کراچی:

- ۹- غزل اور غزل کی تنقید
شمارہ نمبر ۷۳، خاص نمبر ۲۰۰۴ء
ص ۲۵۳ تا ۲۵۸

- ۱۰- غزل اور غزل کی تنقید (۲)
شمارہ نمبر ۷۵، خاص نمبر ۲۰۰۶ء
- ۱۱- اردو میں مجلسی تنقید کی روایت
شمارہ نمبر ۷۶، خاص نمبر ۲۰۰۷ء

روشنائی، کراچی:

- ۱۲- جیلانی کامران کی تنقید کا تہذیبی حوالہ
شمارہ نمبر ۱۳، اپریل تا جون ۲۰۰۳ء
- نظم نو، کراچی:

- ۱۳- حسن کوزہ گر (ایک جائزہ)
شمارہ نمبر ۲۱، اپریل ۲۰۱۱ء

ادب لطیف، لاہور:

- ۱۴- اردو میں آزاد نظم کا مسئلہ
شمارہ نمبر ۴، اپریل ۱۹۸۸ء
- ۱۵- جدید اردو شاعری کی ابتدا اور عصری تقاضے
شمارہ نمبر ۱۱-۱۲، سال نامہ ۱۹۸۸ء
- ۱۶- نیر اقبال علوی کا جہان رنگ و بو
نومبر، دسمبر ۲۰۰۳ء
- ۱۷- خاک سے لے کر خواب تک
شمارہ نمبر ۸، اگست ۲۰۰۳ء
- ۱۸- فیض کی غزل گوئی
شمارہ نمبر ۱۱-۱۲، نومبر دسمبر ۲۰۰۳ء
- ۱۹- دوستوفسکی کی ناول نگاری
شمارہ نمبر ۸، اگست ۲۰۰۴ء
- ۲۰- ایک تہذیبی خودنوشت
شمارہ نمبر ۱، جنوری ۲۰۰۵ء
- ۲۱- عابد حسن منٹو کا ترقی پسند نقطہ نظر
شمارہ نمبر ۳، مارچ ۲۰۰۵ء
- ۲۲- مدینہ دل سے خیمہ شام تک
شمارہ نمبر ۳، مارچ ۲۰۰۶ء
- ۲۳- سہیل احمد خان کا شعری اسلوب
شمارہ نمبر ۱۱-۱۲، ۲۰۱۰ء (۷۵ سالہ نمبر) جلد دوم

ماہ نو، لاہور:

- ۲۴- عصری شعور، ایک بحث
شمارہ نمبر ۳، مارچ ۱۹۸۸ء
- ۲۵- راشد کی شاعری کا سیاسی حوالہ
شمارہ نمبر ۱۰، اکتوبر ۱۹۹۰ء
- ۲۶- داؤد رضوان کا شعری اسلوب
شمارہ نمبر ۲-۳، فروری، مارچ ۲۰۰۶ء
- ۲۷- انوار فطرت کا شعری اسلوب
شمارہ نمبر ۸، اگست ۲۰۰۶ء
- ۲۸- اعجاز رضوی، عہد حاضر کا ایک اہم نظم گو
جلد نمبر ۶۰، شمارہ نمبر ۴/۱۵، اپریل مئی ۲۰۰۷ء

معاصر شاعری، اسلام آباد:

- ۲۹- نئی نظم اور عبدالرشید کی نظم گوئی
شمارہ نمبر ۲، مارچ اپریل ۲۰۰۷ء
ص ۱۵۱ تا ۱۵۶
- ۳۰- غزل اور غزل کی تنقید
شمارہ نمبر ۳/۴، دسمبر ۲۰۰۷ء تا مارچ ۲۰۰۸ء
ص ۵۳ تا ۷۰
- سمبل، اسلام آباد:
- ۳۱- The Unbearable Lightness of Being شماره نمبر ۱، جولائی تا ستمبر ۲۰۰۶ء
ص ۳۸۷ تا ۳۸۰
- ۳۲- یگانہ ایک غیر معمولی شاعر
شمارہ نمبر ۳، جنوری تا جون ۲۰۰۷ء
ص ۳۹۵ تا ۳۹۰
- ۳۳- جدید اردو نظم میں ہیئت کے تنوعات
شمارہ نمبر ۳/۴، جنوری تا جون ۲۰۰۸ء
ص ۳۸۲ تا ۳۶۶
- تسطیر، اسلام آباد:
- ۳۴- ن-م-راشد کی نظم حسن کوزہ گر
جلد ۱۶، شماره نمبر ۳، جولائی تا ستمبر ۲۰۱۰ء
ص ۳۳۸ تا ۳۲۸
- اردو نامہ، لاہور:
- ۳۵- بدلتی زندگی میں ادب کا کردار
جلد ۲۵، شماره نمبر ۳، جولائی تا ستمبر ۲۰۰۸ء
ص ۴۲ تا ۳۸
- انگارے، ملتان:
- ۳۶- عبدالرشید کا شعری آہنگ
شمارہ ۳۴، اکتوبر ۲۰۰۵ء
ص ۲۱ تا ۱۸
- ۳۷- ظفر اقبال کی غزل گوئی
دانش ور، لاہور:
- ۳۸- سمیع آھوجا کا افسانوی اسلوب
اپریل ۲۰۰۴ء
ص ۶۵ تا ۶۲
- ۳۹- افتخار جالب اور انیس ناگی
جون ۲۰۰۷ء
ص ۱۵ تا ۱۱
- قرطاس، گوجرانوالہ:
- ۴۰- علی اکبر عباس کی غزل گوئی
شمارہ نمبر ۶، اپریل تا جون ۲۰۰۶ء
ص ۱۶۰ تا ۱۵۵
- ۴۱- اردو شاعری کی تہذیبی بنیادیں
شمارہ نمبر ۹، جنوری تا مارچ ۲۰۰۷ء
ص ۳۹۲ تا ۳۸۵
- ۴۲- ڈاکٹر انور سدید کی تنقید کا تہذیبی پہلو
شمارہ نمبر ۱، جنوری تا مارچ ۲۰۰۹ء
ص ۳۹۲ تا ۳۸۵
- سورج، لاہور:
- ۴۳- خالد حمید شیدا کی ترجمہ نگاری
شمارہ نمبر ۴-۳، جنوری تا جون ۲۰۰۷ء
ص ۸۶ تا ۸۲

بیاض، لاہور:

۴۴- عہد حاضر کا ایک اہم نظم گو شاعر جلد نمبر ۱۶، شماره نمبر ۶، جون ۲۰۰۸ء ص ۵۳ تا ۶۵

لٹری جرنل، لاہور:

۴۵- ڈاکٹر محمد حسن کی تنقید کا ارتقا جلد نمبر ۱، دسمبر ۲۰۰۷ء ص ۲۹ تا ۳۷

نوادیر، لاہور:

۴۶- ن-م- راشد کا سفر حیات (حصہ اول) شماره نمبر ۶، فروری تا اپریل ۲۰۰۳ء ص ۹۱ تا ۹۹

ایضاً (حصہ دوم) شماره نمبر ۷، مارچ تا اکتوبر ۲۰۰۳ء ص ۱۴۵ تا ۱۵۷

ایضاً (حصہ سوم) شماره نمبر ۸، نومبر ۲۰۰۳ء تا مارچ ۲۰۰۴ء ص ۱۲۲ تا ۱۲۹

ایضاً (آخری حصہ) شماره نمبر ۹-۱۰، اپریل تا ستمبر ۲۰۰۴ء ص ۱۰۱ تا ۱۰۷

۴۷- کلیم الدین احمد کی تنقید نگاری شماره نمبر ۲۰-۲۱، جلد نمبر ۷، ۲۰۰۷ء ص ۱۶۲ تا ۱۷۲

مجلہ تحقیق، لاہور:

۴۸- اردو میں مجلسی تنقید کی روایت شماره نمبر ۱ تا ۴، ۲۰۰۵ء ص ۱۷۹ تا ۱۹۵

راوی، لاہور:

۴۹- سید سجاد ظہیر، ترقی پسند تنقید نگار ۲۰۰۶ء (صد سالہ شمارہ) ص ۲۲ تا ۲۸

۵۰- ن-م- راشد کا تنقیدی شعور ۲۰۱۰ء ص ۷۸ تا ۸۷

ادب دوست، لاہور:

۵۱- عشق کے مارے ہوؤں کی زبان شماره نمبر ۳، مارچ ۲۰۰۵ء ص ۳۲ تا ۳۵

تضمین، لاہور:

۵۲- علی گڑھ تحریک اور اردو تنقید جولائی- ستمبر ۲۰۰۷ء ص ۱۵ تا ۴۳

دی ڈان، سرگودھا:

۵۳- ترقی پسند تنقید کا نقش اول سال نامہ ۵-۲۰۰۴ء، ص ۹۳ تا ۱۰۲

تسلسل، پشاور:

- ۵۴- اردو غزل — نئے شاعر، نئے امکانات شماره نمبر ۱، جنوری تا مارچ ۲۰۰۶ء
۲۶ تا ۳۷
- رنگِ ادب، کراچی:
- ۵۵- طاہر سعید ہارون اور دوہے کی نئی روایت شماره نمبر ۵، مارچ ۲۰۰۸ء
۱۸۵ تا ۱۹۰
- ادب و ثقافت انٹرنیشنل:
- ۵۶- اردو کا ایک نظریہ ساز نقاد جنوری ۲۰۰۵ء
۲۳ تا ۲۹
- شام و سحر، لاہور:
- ۵۷- راشد کی دو معتوب نظمیں اکتوبر ۱۹۹۰ء
۵۸- ملا کی اذال اور اپریل ۱۹۹۱ء
- مفیض، گوجرانوالہ:
- ۵۹- آج کا ادب جلد نمبر ۶، شماره نمبر ۲۲، دسمبر ۱۹۹۶ء
۱۱ تا ۱۴
- سخن، لاہور:
- ۶۰- ایک گمشدہ شاعر سال نامہ ۲۰۰۳ء
۶۱- فیض کی شاعری کا امتزاجی اسلوب سال نامہ ۲۰۰۴ء
۶۲- شیخ ایاز- ایک تعارف سال نامہ ۲۰۰۵ء
۲۳ تا ۳۱
- حرف، کوئٹہ:
- ۶۳- محمد حمید شاہد کا افسانوی اسلوب شماره نمبر ۱، ستمبر ۲۰۱۰ء
۷۰ تا ۷۳
- کتب میں شامل ابواب:
- ۶۴- اردو شعرا کے تذکروں کی عمرانی جہت ارمغان سید عبداللہ مرتبین: ڈاکٹر تحسین فراقی، ضیاء الحسن پنجاب یونیورسٹی، لاہور۔ اکتوبر ۲۰۰۵ء
۲۹۵ تا ۵۲۵
- ۶۵- بدلتی دنیا میں ادب کا کردار بدلتی دنیا میں ادب کا کردار، مرتبہ: اکادمی ادبیات پاکستان، اسلام آباد، جولائی ۲۰۰۵ء
۱۱۶ تا ۱۱۹

- ۶۶- طاہر سعید ہارون اور دوہے کی نئی روایت
طاہر سعید ہارون کی دوہا نگاری، مرتبہ: مناظر عاشق ہرگانوی ص ۱۵۵ تا ۱۵۹
دنیا پبلی کیشنز، نئی دہلی، بھارت
- ۶۷- جدید نظم کے فروغ میں آزاد کی خدمات
آزاد صدی مقالات، مرتبین: ڈاکٹر تحسین فراقی، ڈاکٹر ضیاء الحسن
پنجاب یونیورسٹی اور نیشنل کالج لاہور، ۲۰۱۰ء ص ۱۷۲ تا ۱۸۴
- ۶۸- راشد کے حالات زندگی
کس دھنک سے مرے رنگ آئے، مرتبین: ڈاکٹر تحسین فراقی، ڈاکٹر ضیاء الحسن
ایضاً ، ایضاً
- ۶۹- راشد کی تنقید نگاری
راشد صدی مقالات، مرتبین: ڈاکٹر فخر الحق نوری، ڈاکٹر ضیاء الحسن
مقتدرہ قومی زبان، اسلام آباد، ۲۰۱۰ء ص
- ۷۰- فیض کے استعاروں کی استعماری معنویت

کانفرنس، سیمینار، ورکشاپ

- ۱- سرانجی زبان و ادب
علامہ اقبال اوپن یونیورسٹی، ریجنل کیمپس لاہور
۱۴ مارچ ۲۰۰۳ء
- ۲- جوش ملیح آبادی کے اسلوب شعر کے تشکیلی عناصر
اکادمی ادبیات پاکستان، رابطہ دفتر لاہور
۱۷ دسمبر ۲۰۰۴ء
- ۳- تدریس غزل
علامہ اقبال اوپن یونیورسٹی، اسلام آباد
۷ جون ۲۰۰۴ء
(ورکشاپ ایم فل ۷ تا ۹ جون ۲۰۰۴ء)
- ۴- تدریس غزل
(تدریس ادب ورکشاپ ۳ تا ۸ جنوری ۲۰۰۵ء)
۵ جنوری ۲۰۰۵ء
- تدریس مضمون
ایضاً
۶ جنوری ۲۰۰۵ء
- ۵- سجاد ظہیر اور ترقی پسند تنقید، ترقی پسند مصنفین کانفرنس (بیاد سجاد ظہیر)
انجمن ترقی پسند مصنفین لاہور (پاکستان)
۳۰ دسمبر ۲۰۰۵ء
- ۶- اُردو شاعری اور پُر امن معاشرہ (کلیدی مقالہ) امن مشاعرہ
پہلا سیشن (اوپن ہاؤس ڈسکشن) الحمرا ہال نمبر ۳، الپ، فردا، لاہور
- ۷- پاکستان میں کتب بینی کی ثقافت (پینل ڈسکشن) رائٹرز کانفرنس، الپ، اقبال اکادمی، لاہور (پاکستان) ۱۲ دسمبر ۲۰۰۶ء
- ۸- جدید اُردو شاعری پر پنجابی زبان کے اثرات، کل پاکستان ادبی سیمینار بعنوان اُردو اور علاقائی زبانیں
قرطبہ یونیورسٹی پشاور، بہ مقام شرینگل دیر بالا-
۲۲ جولائی ۲۰۰۶ء
- ۹- جدید اُردو نظم میں ہیئت کے تنوعات، شیخ ایاز انٹرنیشنل کانفرنس (زبان و ادب)

- ۱۰ جنوری ۲۰۰۷ء سندھ یونیورسٹی جام شورو سندھ
۱۰- اردو تنقید اور علی گڑھ تحریک - تین ادبی و فکری تحریکیں ایک محاکمہ (بین الاقوامی اردو کانفرنس)
۱۹ تا ۲۱ اپریل بہاء الدین زکریا یونیورسٹی ملتان
۲۰۰۷ء
- ۱۱- ادبی تاریخ نویسی میں تاریخی شعور کی اہمیت، تاریخ ادب کی تدریس اور ادبی تاریخ نویسی (دوروزہ سیمینار)
۹-۸ جون ۲۰۰۷ء یونیورسٹی آف سرگودھا بہ اشتراک ایچ ای سی
- ۱۲- ادب اور آزادی فکر (Revising Sixty Years of Freedom)
۱۱-۱۲ اگست ۲۰۰۷ء Sustainable Development Policy Institute (SDPI)
- ۱۳- اردو غزل کا لسانی ارتقا - اردو لسانیات کے (تین روزہ قومی سیمینار باڑہ گلی)
۱۳-۱۵ اگست جامعہ پشاور صوبہ سرحد
۲۰۰۷ء
- ۱۴- اردو انشائیہ ۱۹۸۰ء کے بعد، اردو انشائیہ --- روایت اور امکانات (بین الاقوامی اردو کانفرنس)
۱۰ تا ۱۳ مارچ سنٹرل یونیورسٹی آف حیدرآباد، حیدرآباد، بھارت
۲۰۰۸ء
- ۱۵- رباعیات جوش کا آہنگ و اسلوب، عالمی اردو کانفرنس
۲۷ نومبر تا ۳ آرٹس کونسل آف پاکستان کراچی
دسمبر ۲۰۰۸ء
- ۱۶- اقبال کے اسلوب شعر کا ارتقا (بین الاقوامی اردو کانفرنس) Iqbal the Wise Poet of the East
۲۱-۲۲ اپریل استنبول یونیورسٹی، ترکی
۲۰۰۹ء
- ۱۷- جامعات میں تخلیق و تنقید کی عصری صورت حال (بین الاقوامی اردو کانفرنس)
آرٹس کونسل آف پاکستان کراچی

۱- معاون مدیر بازیافت :

شعبہ اردو، پنجاب یونیورسٹی، اورینٹل کالج، لاہور کے تحقیقی و تنقیدی مجلے بازیافت کے معاون مدیر کی حیثیت سے ۱۱ شمارے شائع کیے۔

۱- بازیافت ۲	جنوری تا جون ۲۰۰۳ء
۲- بازیافت ۳	جولائی تا دسمبر ۲۰۰۳ء
۳- بازیافت ۴	جنوری تا جون ۲۰۰۴ء
۴- بازیافت ۵-۶	جولائی ۲۰۰۴ء تا جون ۲۰۰۵ء
۵- بازیافت ۷-۸	جولائی ۲۰۰۵ء تا جون ۲۰۰۶ء
۶- بازیافت ۹	جولائی ۲۰۰۶ء تا دسمبر ۲۰۰۶ء
۷- بازیافت ۱۰	جنوری ۲۰۰۷ء تا جون ۲۰۰۷ء
۸- بازیافت ۱۱	جولائی ۲۰۰۷ء تا دسمبر ۲۰۰۷ء
۹- بازیافت ۱۲	جنوری ۲۰۰۸ء تا جون ۲۰۰۸ء
۱۰- بازیافت ۱۳	جولائی ۲۰۰۸ء تا دسمبر ۲۰۰۸ء
۱۱- بازیافت ۱۴	جنوری ۲۰۰۹ء تا جون ۲۰۰۹ء
۱۲- بازیافت ۱۵	جولائی ۲۰۰۹ء تا دسمبر ۲۰۰۹ء

۲- معاون نگران مجلہ سخن :

شعبہ اردو، پنجاب یونیورسٹی، اورینٹل کالج، لاہور کے طلبہ کے رسالے ”سخن“ کے معاون نگران کے طور پر دو شمارے شائع کیے۔

۱- مجلہ سخن	سال نامہ ۲۰۰۳ء
۲- مجلہ سخن	سال نامہ ۲۰۰۴ء

۳- شریک مدیر امکانات، گوجرانوالہ :

۱- اپریل تا جون ۱۹۹۶ء
۲- جولائی تا اگست ۱۹۹۶ء

۴- معاون مدیر ادب لطیف، لاہور :

۱- شریک مرتب سال نامہ ۱۹۸۸ء
۲- معاون مدیر اگست ۱۹۸۹ء تا جون ۱۹۹۰ء

۵- ایگزیکٹو ایڈیٹر (اعزازی):

ہفت روزہ صراط، لاہور

دیگر فرائض منصبی

- ۱- تدریس: ایم-اے/ایم-فل/ پی ایچ- ڈی/ سرٹیفکیٹ، ڈپلوما، ایڈوانسڈ ڈپلومہ (غیر ملکی طلبہ)
- ۲- رکن داخلہ کمیٹی، شعبہ اردو
- ۳- رکن امتحانی کمیٹی، شعبہ اردو
- ۴- رکن ڈاکٹوریٹ پروگرام کمیٹی، شعبہ اردو
- ۵- رکن سیلف ایس منٹ ٹیم، شعبہ اردو
- ۶- رکن بورڈ آف اسٹڈیز، شعبہ اردو
- ۷- رکن بورڈ آف اسٹڈیز، کلیہ علوم شرقیہ
- ۸- سیکریٹری اورینٹل فورم، کلیہ علوم شرقیہ
- ۹- رکن اورینٹل فیکلٹی پرچیز کمیٹی
- ۱۰- رکن کالج پرچیز کمیٹی، اورینٹل کالج، لاہور
- ۱۱- سیکریٹری کالج لٹریچر سوسائٹی، اورینٹل کالج، لاہور
- ۱۲- نگران مقالات برائے پی-ایچ-ڈی، ایم-فل، ایم-اے
- ۱۳- نگران انجمن اردو
- ۱۴- معاون مدیر بازیافت

بیرونی ممتحن

- ۱- علامہ اقبال اوپن یونیورسٹی، اسلام آباد
- بیرونی ممتحن برائے ایم-فل اردو
- ۲- جی-سی یونیورسٹی، لاہور
- بیرونی ممتحن برائے ایم-فل، اردو
- پرچہ مرتب و ممتحن برائے ایم-فل، اردو

- ۳- پرچہ مرتب و ممتحن برائے ایم-اے، اردو
یونیورسٹی آف پشاور
- ۴- پرچہ مرتب و ممتحن برائے ایم-اے، اردو
بلوچستان یونیورسٹی، کوئٹہ
- ۵- پرچہ مرتب و ممتحن برائے ایم-اے، اردو
یونیورسٹی آف سندھ، جام شورو، حیدرآباد
- ۶- پرچہ مرتب و ممتحن برائے ایم-اے، اردو
یونیورسٹی آف سرگودھا
- پرچہ مرتب و ممتحن برائے ایم-اے، اردو

تراجم

افسانہ:

۱-	آخری مسرت	جوز اس بالتوس	روسی	سیارہ	دسمبر ۱۹۸۵ء
۲-	بہار کا پھول	کارل سپرکلشمڈ	جرمن	ماہ نو	اکتوبر ۱۹۸۶ء
۳-	جنگ	لوگی پیرانڈیلو		سیارہ	ستمبر اکتوبر ۱۹۸۶ء
۴-	گیدڑ اور عرب	فرانز کا فکا	جرمن	سیارہ	مارچ اپریل ۱۹۸۷ء
۵-	سر راہے	لینکسٹن ہیوز	امریکی	امکانات	اپریل تا جون ۱۹۹۶ء
۶-	گمشدہ دس سال	شین رونگ	چینی	ادب لطیف	جنوری ۲۰۰۵
۷-	آخری عدالت	کارل چپیک	چیک	نقاط	اگست ۲۰۰۶

انٹرویو:

- ۸- علی سردار جعفری سے مکالمہ
عظمیٰ طارق
ادب لطیف
اپریل ۱۹۸۸ء

نظم:

- ۹- دوغلا
لینکسٹن ہیوز
امریکی
امکانات
جولائی اگست ستمبر ۱۹۹۶ء

۱۰۔	نیکرودریاؤں کی کہانی سناتا ہے	لینگسٹن ہیوز	امریکی	امکانات	جولائی اگست ستمبر ۱۹۹۶ء
۱۱۔	ذرا سنیے	سیموئیل۔ ڈبلیو۔ ایلن	امریکی	امکانات	جولائی اگست ستمبر ۱۹۹۶ء
۱۲۔	ایک امریکی کھلاڑی	سیموئیل۔ ڈبلیو۔ این	امریکی	امکانات	جولائی اگست ستمبر ۱۹۹۶ء
۱۳۔	زندگی کی لہر	ژونگ بے ہوا	چینی	ماہ نو	اگست ۲۰۰۲ء
۱۴۔	مشرقی سمندر کے ساحل پر	ژونگ بے ہوا	چینی	ماہ نو	اگست ۲۰۰۲ء
۱۵۔	خزاں	ژونگ بے ہوا	چینی	ماہ نو	اگست ۲۰۰۲ء
۱۶۔	گہرے سبز سائے	ژونگ بے ہوا	چینی	ماہ نو	اگست ۲۰۰۲ء
۱۷۔	چاندکا اداس نغمہ	ژونگ بے ہوا	چینی	ماہ نو	اگست ۲۰۰۲ء
۱۸۔	صبح	ژونگ بے ہوا	چینی	ادب لطیف	اپریل ۲۰۰۴ء
۱۹۔	نظم	ژونگ بے ہوا	چینی	ادب لطیف	اپریل ۲۰۰۴ء
۲۰۔	ہم	ژونگ بے ہوا	چینی	ادب لطیف	اپریل ۲۰۰۴ء
۲۱۔	گلستان میں	ژونگ بے ہوا	چینی	ادب لطیف	اپریل ۲۰۰۴ء
۲۲۔	میرادل	ژونگ بے ہوا	چینی	ادب لطیف	اپریل ۲۰۰۴ء
۲۳۔	بہار اور نور	ژونگ بے ہوا	چینی	ادب لطیف	اپریل ۲۰۰۴ء
۲۴۔	فضول خرچ بیٹا	جیمس ویلڈن جانسن	امریکی	ادب لطیف	جون ۲۰۰۳ء
۲۵۔	میرا افریقہ	سیموئیل۔ ڈبلیو۔ ایلن	امریکی	ادب لطیف	جون ۲۰۰۳ء
۲۶۔	نیکروماں	لینگسٹن ہیوز	امریکی	ادب لطیف	جون ۲۰۰۳ء
۲۷۔	شاعر	ژونگ بے ہوا	چینی	شرق	۲۰۰۲-۲۰۰۴ء
۲۸۔	گلستان میں	ایضاً	ایضاً	ایضاً	ایضاً
۲۹۔	شیلے	ایضاً	ایضاً	ایضاً	ایضاً
۳۰۔	گوئے کے مجسمے سے	ایضاً	ایضاً	ایضاً	ایضاً
۳۱۔	ایک مختصر نظم	ایضاً	ایضاً	ایضاً	ایضاً

تبصرے اور تجزیے

- ۲- صاف چھتے بھی نہیں شہزاد قیصر ادب لطیف لاہور اپریل ۱۹۸۸ء
- ۳- ”خواب“ پرتور و ہیلہ نمبر ادب لطیف لاہور اپریل ۱۹۸۸ء
- ۴- آٹھ ہفتے یورپ میں صاحبزادہ نعمت اللہ ادب لطیف ستمبر اکتوبر ۱۹۸۸ء
- ۵- دبستان لکھنؤ کے داستانی ادب کا ارتقا ڈاکٹر آغا سہیل ماہ نامہ کتاب لاہور جون ۱۹۸۹ء
- ۶- بیعت جعفر بلوچ ہفت روزہ زندگی ۱۱ تا ۱۷ مئی ۱۹۹۰ء
- ۷- غزل نما (مرتبہ) ادا جعفری ادب لطیف لاہور فروری ۱۹۹۱ء
- ۸- آب گم مشتاق احمد یوسفی ادب لطیف لاہور فروری ۱۹۹۱ء
- ۹- دوزبانوں میں سزائے موت افضل احمد سید یوسفی ادب لطیف لاہور فروری ۱۹۹۱ء
- ۱۰- اینٹیک شاپ امجد طفیل ادب لطیف لاہور فروری ۱۹۹۱ء
- ۱۱- غم دوستان زہرا منظور الہی ادب لطیف لاہور فروری ۱۹۹۱ء
- ۱۲- آنکھیں رنگ اور خواب خاور اعجاز ماہنامہ سیارہ لاہور فروری ۱۹۹۱ء
- ۱۳- تصویریں سانس لیتی ہیں غافر شہزاد ماہ نو جنوری ۱۹۹۲ء
- ۱۴- بغداد آشوب خالد علیم سیارہ، لاہور ۲۰۰۲ء
- ۱۵- نیر اقبال علوی کا جہان رنگ و بو نیر اقبال علوی ادب لطیف، لاہور نومبر دسمبر ۲۰۰۳ء
- ۱۶- سرسید اور حالی کا نظریہ فطرت ڈاکٹر ظفر حسن بازیافت ۳ جولائی تا دسمبر ۲۰۰۳ء
- ۱۷- استعارہ صلاح الدین پرویز بازیافت ۳ جولائی تا دسمبر ۲۰۰۳ء
- ۱۸- اردو نثر میں طنز و مزاح ڈاکٹر اشفاق ورک بازیافت ۴ جنوری تا جون ۲۰۰۴ء
- ۱۹- محامد محمد خالد علیم سخن سالنامہ ۲۰۰۴ء
- ۲۰- یادگار نامہ قاضی عبدالودود ادب لطیف ستمبر ۲۰۰۴ء
- ۲۱- سراج الدین علی خان آرزو شاہد ماہلی ایضاً
- ۲۲- غالب اور فنون لطیفہ زبیر رضوی ایضاً
- ۲۳- نیند، موت اور بارش کے لیے نظمیں عبدالرشید ایضاً
- ۲۴- پانی پہ قدم شاہین مفتی ایضاً
- ۲۵- The Study of Elegies of Mir Anees ایضاً
- ۲۶- خوشی کی تین طرفیں جاوید شاہین ایضاً
- ۲۷- خوف اور اداسی کی نظمیں اعجاز رضوی ایضاً

۲۸-	خنجراب سے دیوار چین تک	ڈاکٹر اسد ادیب	ایضاً	ایضاً
۲۹-	بقائے معرفت	استاد رشید	شام و سحر	اگست ۲۰۰۵ء
۳۰-	رنگ شناسائی	احمد زین الدین	ادب لطیف	اگست ستمبر ۲۰۰۵
۳۱-	قدم بر قدم	احمد سعید ہمدانی	ایضاً	ایضاً
۳۲-	نوارات مرثیہ نگاری	ضمیر اختر نقوی	ایضاً	ایضاً
۳۳-	مطالعہ	شگفتہ حسین	ایضاً	ایضاً
۳۴-	دیر سے نکلنے والا دن	جاوید شاہین	ایضاً	ایضاً
۳۵-	جدید و مابعد جدید تنقید	ناصر عباس نیر	ادب لطیف	اکتوبر ۲۰۰۵ء
۳۶-	فنون آشوب	سعادت سعید	ایضاً	ایضاً
۳۷-	صاحب فن	ف، س، اعجاز	ایضاً	ایضاً
۳۸-	جدید اور مابعد جدید تنقید	ناصر عباس نیر	اوراق	نومبر، دسمبر ۲۰۰۵ء
۳۹-	انام	حسن عابد	ماہ نو	ستمبر اکتوبر ۲۰۰۶ء
۴۰-	تاریخ ادب اردو (جلد سوم)	ڈاکٹر جمیل جالبی	روز نامہ اوصاف	۱۴ جنوری ۲۰۰۷ء
۴۱-	سید امتیاز علی تاج کے یک بابی ڈرامے	ڈاکٹر محمد سلیم ملک	ایضاً	ایضاً
۴۲-	جوش ملیح آبادی ایک مطالعہ	ڈاکٹر محمد علی صدیقی	ایضاً	ایضاً
۴۳-	اردو افسانہ صورت و معنی	محمد حمید شاہد	ایضاً	ایضاً
۴۴-	افتخار جالب	ڈاکٹر انیس ناگی	ایضاً	ایضاً
۴۵-	اب تک جلد سوم	ظفر اقبال	ایضاً	ایضاً
۴۶-	ہوا کا وعدہ	جاوید شاہین	ایضاً	ایضاً
۴۷-	ادبستان	نیر مسعود	ایضاً	ایضاً
۴۸-	اونچے مکانوں کے قریب	ف-س-اعجاز	ادب لطیف	جولائی اگست ۲۰۰۹ء
۴۹-	دکن کے رتن اور ارباب فن	روف نیر	ایضاً	ایضاً

دیباچہ

۲۰۰۲ء	شیرشاہد	گمشدہ ستارہ	۲-
زیر طبع	علی اصغر عباس	دل آویز	۳-
۲۰۰۵ء	ثناء اللہ شاہ	میں بھی تنہا تم بھی تنہا	۴-
۲۰۰۴ء	جیا حسین	بوند	۵-
۲۰۰۵ء	مرتبہ : مبشرہ خاں	شام نظم	۶-
۲۰۰۵ء	اسد ملتانی	مشارق	۷-
۲۰۰۵ء	عمران نقوی	خیمہ شام	۸-
۲۰۰۵ء	مرتبہ: ضیاء الحسن	خیمہ محبت	۹-
۲۰۰۶ء	ظفر اقبال	اب تک (جلد سوم)	۱۰-
۲۰۰۶ء	حفیظ کرنالی	تیرا خیال	۱۱-
۲۰۰۸ء	ڈاکٹر معین نظامی	استعارہ	۱۲-
۲۰۰۹ء	نیر اقبال علوی	ہنگامہ رنگ و صوت	۱۳-
۲۰۰۹ء	اشرف جاوید	داغ چراغ ہوئے	۱۴-
۲۰۰۹ء	سید مظفر علی شاہد	سرابوں کا سفر	۱۵-
۲۰۰۹ء	جیلانی کامران	باقی نظمیں	۲۰-
۲۰۱۰ء	ناصر علی	اور	۲۱-

پاکستانی اردو غزل

۱۶/اپریل ۲۰۰۳ء	نوائے وقت لاہور	ناصر کاظمی کی غزل گوئی	۱-
مئی ۲۰۰۳ء	ایضاً	فیض احمد فیض کی غزل گوئی	۲-
۱۲/مئی ۲۰۰۳ء	نوائے وقت لاہور	سلیم احمد کی غزل گوئی	۳-
۴/جون ۲۰۰۳ء	ایضاً	انجم رومانی کی غزل گوئی	۴-
۲/جولائی ۲۰۰۳ء	ایضاً	منیر نیازی کی غزل گوئی	۵-
۳۰/جولائی ۲۰۰۳ء	ایضاً	سجاد باقر رضوی کی غزل گوئی	۶-
	ایضاً	احمد فراز کی غزل گوئی	۷-
	ایضاً	شکبہ جلالی کی غزل گوئی	۸-

- ۹۔ محبوب خزاں کی غزل گوئی ایضاً
۱۰۔ ظفر اقبال کی غزل گوئی ایضاً

شاعری

غزل:

- ۱۔ شہر چپ ہے گلی گلی چپ ہے سیارہ لاہور اپریل مئی ۱۹۸۶ء
۲۔ بس یہی ایک سلسلہ رکھیں ایضاً ستمبر اکتوبر ۱۹۸۶ء
۳۔ یہی تسبیح یہی میری ثناء خوانی ہے ایضاً سال نامہ ۱۹۸۷ء
۴۔ یہ مانا ترے موسم ہجر میں ایضاً سال نامہ ۱۹۸۷ء
۵۔ دیکھا ہی نہ ہو جس نے کبھی خاک سے آگے ایضاً مئی جون ۱۹۸۸ء
۶۔ چن چن کے میرے دل کا سب اسباب لے گیا سیارہ لاہور سال نامہ ۱۹۸۸ء
۷۔ وصل سے اور ہجر سے ہے تنگ ایضاً جنوری ۱۹۸۹ء
۸۔ دل آوارہ و بے تاب جہاں بھی ہوگا ایضاً جون ۱۹۸۹ء
۹۔ شدت انتظار کم تو ہوئی ادب لطیف لاہور جولائی ۱۹۸۹ء
۱۰۔ نہ مانی ہے یہاں کوئی نہ بہزاد سیپ کراچی دسمبر ۱۹۹۰ء
۱۱۔ یہ دل چوں کہ تمھارے نام کرنا ہے سیپ کراچی دسمبر ۱۹۹۰ء
۱۲۔ ہم تجھے دل میں اگر قیمت جاں پر رکھتے سیپ کراچی دسمبر ۱۹۹۰ء
۱۳۔ دل بھی شامل ہوا شکلوں کی روانی میں سیپ کراچی دسمبر ۱۹۹۰ء
۱۴۔ وہ شخص دیکھنے میں تو گلاب ایسا تھا سیپ کراچی سالنامہ ۱۹۹۰ء
۱۵۔ ترے فراق کی خوشبو، ترے وصال کے رنگ سیارہ لاہور سالنامہ ۱۹۹۰ء
۱۶۔ آسماں پر ہیں ستارے نہ زمیں پر کوئی گل سیارہ لاہور اکتوبر ۱۹۸۹ء تا جون ۱۹۹۰ء
۱۷۔ دل مضطر رہے یہ طور اگر تو سیپ کراچی سالنامہ ۱۹۹۱ء
۱۸۔ یازندگی کا حسن کہیں کھو گیا ضیا سیپ کراچی سالنامہ ۱۹۹۱ء
۱۹۔ جدھر کو جانے کی خواہش ہے جا نہیں سکتے سیپ کراچی سالنامہ ۱۹۹۱ء
۲۰۔ زیست کیا یاں تو گزارا بھی نہیں ہوتا سیپ کراچی سالنامہ ۱۹۹۱ء

- ۲۱۔ نے آرزوئے چشم ہے نے خواہش بادہ ماہ نولاہور نومبر ۱۹۹۱ء
- ۲۲۔ نہ تو دیوار نہ در کی خواہش جفاکش کراچی جون ۱۹۹۱ء
- ۲۳۔ زیست کیا یاں تو گزارا بھی نہیں ہوتا جفاکش کراچی جون ۱۹۹۱ء
- ۲۴۔ چن چن کے میرے دل کا سب اسبالے گیا سیارہ فروری ۱۹۹۱ء
- ۲۵۔ ہم بھی نہیں ہوں گے یہ جہاں بھی نہیں ہوگا سیپ کراچی سالنامہ ۱۹۹۲ء
- ۲۶۔ کہاں لے جائیں گے سامان اتنا شرق لاہور ۱۹۹۲ء
- ۲۷۔ دل بھی شامل ہوا شکلوں کی روانی میں شرق لاہور ۱۹۹۲ء
- ۲۸۔ کھیل سب ختم ہو گیا جیسے سیپ کراچی اگست، ستمبر ۱۹۹۳ء
- ۲۹۔ دل دلوں سے اگر بہم ہو جائیں سیپ کراچی اگست ستمبر ۱۹۹۳ء
- ۳۰۔ سمت سفر ہے اور سفر اور سمت ہے امکانات اپریل، مئی، جون ۱۹۹۶ء
- ۳۱۔ کر دیے ہم نے کام سب تو بس ماہنامہ دلچسپ گوجرانوالہ اکتوبر ۱۹۹۸ء
- ۳۲۔ گلاب ہے نہ خواہش گلاب ہے ایضاً
- ۳۳۔ چمکتا تھا بہت افلاک میں دل ایضاً
- ۳۴۔ کہاں ہوگا تمہارا دل ہمارا ایضاً
- ۳۵۔ سانس لینے کو کوئی جا ہی نہیں ایضاً
- ۳۶۔ میں جو اپنی جاں سے جانے والا ہوں ایضاً
- ۳۷۔ ستاروں کو تہ افلاک کر کے ایضاً
- ۳۸۔ دیکھیں تو ہیں نظارے تہ آب بہت سے علم و ہنر گوجرانوالہ گولڈن جوبلی نمبر ۱۹۹۸ء
- ۳۹۔ دیکھا ہی نہ ہو جس نے کبھی خاک سے آگے علم و ہنر گوجرانوالہ گولڈن جوبلی نمبر ۱۹۹۸ء
- ۴۰۔ سمت سفر ہے اور سفر اور سمت ہے نوائے وقت، لاہور ۲۷ نومبر ۲۰۰۳ء
- ۴۱۔ میں جو اپنی جان سے جانے والا ہوں ایضاً
- ۴۲۔ ستاروں کو تہ افلاک کر کے ایضاً
- ۴۳۔ بہار آنے سے پہلے لگ گئی ہے ایضاً
- ۴۴۔ سر بدل دینا ہے دستار بدل دینی ہے استعارہ، دہلی، انڈیا اپریل، جون ۲۰۰۴ء
- ۴۵۔ ایک رگنڈاز مشکل و مسدود کھول کر استعارہ، دہلی، انڈیا اپریل، جون ۲۰۰۴ء
- ۴۶۔ ابھی تک دل کی لوسے دیدہ پُر آب روشن ہے آسمان غزل (مرتبہ: مبشرہ خان) ۲۰۰۴ء

- ۳۷۔ کھلتا ہے جہاں پر گل نایاب تمنا ایضاً ایضاً
- ۳۸۔ چمکتا تھا بہت افلاک میں دل ایضاً ایضاً
- ۳۹۔ پھول اپنا بھی مہکنے کے لیے تھا ایضاً ایضاً
- ۵۰۔ زندگی کی مشکلیں آسان کرنے کے لیے ایضاً ایضاً
- ۵۱۔ باغ ہے باغ کی فضا گم ہے ایضاً ایضاً
- ۵۲۔ آنکھیں جائیں گی یا دل جائے گا سیپ کراچی اگست ستمبر ۱۹۹۸ء
- ۵۳۔ نگاہ یار بھی فانی دل حزیں بھی گماں ایضاً ایضاً
- ۵۴۔ موجود کچھ نہیں یہاں معدوم کچھ نہیں ایضاً ایضاً
- ۵۵۔ کیا جینا ہے کیا مر جانا ہے ایضاً ایضاً
- ۵۶۔ چمکتا تھا بہت افلاک میں دل ایضاً ایضاً خاص نمبر ۲۰۰۱ء
- ۵۷۔ ستاروں کو تہہ افلاک کر کے ایضاً ایضاً
- ۵۸۔ میں جو اپنی جان سے جانے والا ہوں ادبیات اسلام آباد ۲۰۰۲ء
- ۵۹۔ زندگی کی مشکلیں آسان کرنے کے لیے شعر و حکمت، حیدرآباد، انڈیا مئی ۲۰۰۵ء
- ۶۰۔ درد ہستی کا چارہ کیا ہے میاں ایضاً ایضاً
- ۶۱۔ سر بدل دینا ہے دستار بدل دینی ہے ایضاً ایضاً
- ۶۲۔ ستاروں کو تہہ افلاک کر کے ایضاً ایضاً
- ۶۳۔ اس کو ڈھونڈنے ہیں ہم سے جہاں کہیں ایضاً ایضاً
- ۶۴۔ گرچہ ابھی اس بزم میں موجود ہیں ہم بھی دنیا زاد، کراچی کتابی سلسلہ ۲۰، اگست ۲۰۰۷ء
- ۶۵۔ یقین ہے اگر دن تو پھر اس سے آگے گماں ایضاً ایضاً
- ۶۶۔ کیا رہے گا یہاں اور کیا نہیں رہنے والا ایضاً ایضاً کتابی سلسلہ ۲۴، مئی ۲۰۰۹ء
- ۶۷۔ کس جرعہ غفلت کا یہ زیست ہے خمیازہ ایضاً ایضاً
- ۶۸۔ کسی زلزلے میں دراڑیں پڑی تھیں بدن کے مکاں میں ایضاً ایضاً
- ۶۹۔ یقین سے اس طرف ہے اور گمانوں سے پرے ایضاً ایضاً
- ۷۰۔ کونغمہ نیا مجھ کو سناتے ہیں پرندے ایضاً ایضاً

نظم

۱- چھ ہائیکو	سیارہ لاہور	اپریل ۱۹۸۶ء
۲- چھ ہائیکو	سیارہ لاہور	مئی، جون ۱۹۸۸ء
۳- پانچ ہائیکو	ادب لطیف لاہور	سالنامہ ۱۹۸۸ء
۴- نظم	شام و سحر لاہور	دسمبر ۱۹۸۹ء
۵- سلام	ماہِ نولاہور	جون ۱۹۹۳ء
۶- وجود کی تلاش	امکانات	جولائی، اگست، ستمبر ۱۹۹۶ء
۷- مجھے دل درپیش ہے	ادبیات اسلام آباد	۲۰۰۲ء

کتب پر نظر ثانی

ترکی ادیبوں کی درج ذیل بچوں کی کتابوں کے تراجم پر نظر ثانی کی:			
۱- ستاروں کا پاؤ ڈر	مصطفیٰ قوتلو	مترجم: ڈاکٹر خلیل طوق آر	نظر ثانی: ڈاکٹر ضیاء الحسن
۲- ہرنچے کا ایک ستارہ ہے	مصطفیٰ روحی شیریں	ایضاً	ایضاً
۳- سیب کی تتلی	خاندان دریا	ایضاً	ایضاً
۴- نازک خانم	حسن لطیف صاری یو جے	ایضاً	ایضاً
۵- شہر پرندہ	مصطفیٰ روحی شیریں	ایضاً	ایضاً
۶- کیا آپ نے سرخ ہاتھی کو دیکھا ہے			
	فرات آؤ جی	ایضاً	ایضاً
۷- کہانی خریدنے والا آدمی	مولانا ادریس	ایضاً	ایضاً

زیر نگرانی مقالات کی فہرست

ایم-اے، اردو:

- ۱- محمد یعقوب افتخار جالب - حیات اور ادبی خدمات ۲۰۰۳ء
- ۲- مریم عرفان اکرام اللہ کی افسانوی نثر ۲۰۰۳ء
- ۳- عقیلہ کوکب ابن فرید کی تنقید نگاری ۲۰۰۴ء
- ۴- عبدالسعید محبوب خزاں بہ حیثیت شاعر ۲۰۰۴ء
- ۵- شگفتہ پروین حلقہ تصنیف ادب کی تیس سالہ ادبی خدمات کا جائزہ ۲۰۰۵ء
- ۶- اسماء امانت معین تابش بہ طور شاعر ۲۰۰۵ء
- ۷- ارم آصف مراتب اختر کی شاعری ۲۰۰۶ء
- ۸- کئی چاند تھے سر آسماں کا تاریخی پس منظر ۲۰۰۷ء
- ۹- سدرہ نسیم مسجد قرطبہ پر ہونے والی تنقید کا جائزہ ۲۰۰۷ء
- ۱۰- نازیہ نسیم تاج کے یک بابی ڈرامے، ایک جائزہ ۲۰۰۷ء
- ۱۱- عبدالکریم سوار اور دوسرے افسانے، تاریخی پس منظر ۲۰۰۷ء
- ۱۲- معین الدین آزاد فاروقی کے ناولوں پر داستانوں کے اثرات ۲۰۰۷ء
- ۱۳- حنا علی موجودہ اردو غزل کی تانیٹی معنویت ۲۰۰۷ء
- ۱۴- عظمیٰ تبسم آپ بیتی نگاری اور ڈھلتے سائے ۲۰۰۷ء
- ۱۵- ربیعہ ضیائی قرۃ العین کے ناولوں کے نسوانی کردار ۲۰۰۸ء
- ۱۶- تسنیم منٹو کی افسانوی نثر ۲۰۰۸ء
- ۱۷- سائرہ بانو بانو قدسیہ کے افسانوں میں صوفیانہ عناصر ۲۰۰۸ء
- ۱۸- سمیرا ملک ”وبا“ کا تجزیاتی مطالعہ ۲۰۰۹ء
- ۱۹- سدرہ افضل لہو کی شہادت — تجزیاتی مطالعہ ۲۰۰۹ء
- ۲۰- ظفر اقبال بے افسانہ — تجزیاتی مطالعہ ۲۰۰۹ء
- ۲۱- ۲۲- ۲۳- ۲۴- سمیرہ افضل اردو نظم کے ارتقا میں عظمت اللہ خاں کی خدمات ۲۰۱۱ء
- ۲۵- صالحہ محبوب اردو غزل مخالف تنقید ۲۰۱۱ء
- ۲۶- محمد نصر اللہ اردو میں ہیبتی تنقید ۲۰۱۱ء

عنوان مقالہ	نامہ مقالہ نگار	نمبر شمار	رجسٹریشن/مجمیل
۲۰۰۷ء			۱- سحر
۲۰۰۸ء	احمد مشتاق بہ طور شاعر		۲- ارشد شاہین
۲۰۰۸ء	محمد حسن عسکری کے تہذیبی تصورات		۳- ناصر حیات
۲۰۱۱ء	سعادت حسن منٹو اور احمد ندیم قاسمی کے کرداروں کا تقابلی مطالعہ		۴- خالد محمود عطا
۲۰۱۱ء	سراج منیر کی تنقید نگاری		۵- مہرین لطیف
۲۰۱۱ء	اکیسویں صدی کا اردو ناول		۶- روبینہ سلطان

پی ایچ ڈی:

عنوان مقالہ	نامہ مقالہ نگار	نمبر شمار	رجسٹریشن/مجمیل
۲۰۱۱ء	اردو نثر کے فروغ میں دینی مدارس کی خدمات		۱- طارق مجید